

Hemşire Öğrencilerin Eşcinsel Bireylere Yönelik Algısı: Nitel Bir Çalışma

Nursing Students' Perceptions of Homosexual Individuals: A Qualitative Study

Rüveyda YÜKSEL¹ A,B,C,D,E,F , Hülya ARSLANTAŞ¹ A,E,F,G , Mehtap KIZILKAYA¹

D,E,F 

¹Aydın Adnan Menderes Üniversitesi Hemşirelik Fakültesi Ruh Sağlığı ve Hastalıkları Hemşireliği Anabilim Dalı, Aydın, Türkiye

ÖZ

Amaç: Bu çalışma, hemşire öğrencilerin eşcinsel bireylere yönelik algılarının derinlemesine incelenmesi amacıyla yapılmıştır.

Yöntem: Çalışma, kalitatif bir çalışma olup, fenomenoloji araştırması biçiminde desenlendirilmiştir. Veri toplama aracı olarak derinlemesine görüşme tekniği kullanılmıştır. Araştırmada katılımcıların belirlenmesinde amaçlı örnekleme yöntemlerinden maksimum çeşitlilik örnekleme yönteminden yararlanılmıştır. Araştırmanın çalışma grubunu 8'i kadın, 8'i erkek, toplam 16 öğrenci oluşturmuştur. Verilerin analizi, içerik analizi yöntemi kullanılarak çözümlenmiştir. Veri analizi sonucu 4 alt tema, 3 ana tema oluşturulmuştur.

Bulgular: Yapılan görüşmeler sonucunda araştırmacılar tarafından "Eşcinsel bireye ilişkin düşünceler", "eşcinsel bireye bakım verme" ve "öneriler" olmak üzere üç ana tema belirlenmiştir.

Sonuç: Bu çalışma sonucunda hemşirelik öğrencilerinin eşcinsel bireylere yönelik olumlu düşüncelerinin yanı sıra olumsuz düşüncelerinin de olduğu, buna karşın eşcinsel bireylere bakım vermeye yönelik profesyonel bir tutum içinde oldukları bulunmuştur. Bu sonuç doğrultusunda hemşirelik öğrencilerine yönelik olarak toplumsal cinsiyet eşitliği bağlamında eğitimler verilmesi önerilir.

Anahtar Kelimeler: Hemşire, Öğrenci, Eşcinsel.

ABSTRACT

Objective: This study was conducted to do an in-depth examination of nursing students' perceptions of homosexual individuals.

Methods: A phenomenological research design was used in this qualitative study. The in-depth interview technique was used to collect data. The maximum variation sampling method, one of the purposive sampling methods, was used to determine study participants. The study group consisted of 16 students, including 8 females and 8 males. The content analysis method was used in data analysis. As a result, three main and four sub-themes were elicited from the study data.

Results: As a result of interviews, three main themes, namely "thoughts about a homosexual individual," "providing care for a homosexual individual," and "recommendations" were determined by the researchers.

Conclusion: In this study, it was concluded that nursing students had negative thoughts as well as positive thoughts toward homosexual individuals, but that they had a professional attitude toward providing care for homosexual individuals. In line with this result, it is recommended to provide training in the context of gender equality for nursing students.

Key words: Nurse, Student, Homosexual.

Sorumlu Yazar: Rüveyda YÜKSEL

Aydın Adnan Menderes Üniversitesi Hemşirelik Fakültesi Ruh Sağlığı ve Hastalıkları Hemşireliği Anabilim Dalı, Aydın, Türkiye

ruveyda.yuksel@adu.edu.tr

Geliş Tarihi: 13.11.2023 – Kabul Tarihi: 10.07.2024

Yazar Katkıları: A) Fikir/Kavram, B) Tasarım, C) Veri Toplama ve/veya İşleme, D) Analiz ve/veya Yorum, E) Literatür Taraması, F) Makale Yazımı, G) Eleştirel İnceleme

* Bu araştırma 18-20 Ekim tarihinde Ankara'da gerçekleşen 7. Uluslararası 11. Ulusal Psikiyatri Hemşireliği Kongresi'nde sözel bildiri olarak sunulmuştur.

1. GİRİŞ

Eşcinsellik; 1973 yılında Amerikan Psikiyatri Birliği'nce "Hastalık Sınıflandırması"ndan; 1992 tarihinde ise Dünya Sağlık Örgütü'nce (WHO) "Uluslararası Hastalıklar Sınıflandırması"ndan çıkartılmıştır. Bu adımlar doğrultusunda eşcinselliğin bir hastalık olmadığı bilimsel olarak kabul edilmiş bir gerçek olmasına rağmen eşcinsel bireyler toplum içerisinde "hasta", "sapkın" ya da "anormal" olarak damgalanmaya ve heteroseksüel olmaya zorlanmaya devam etmektedir (1).

Eşcinsel bireyler günümüzde sosyal normlar, güçlü geleneksel inançlar, ahlaki değer yargıları, ön kabuller, kültürel kabullenmeler gibi gerekçelerle hayatın birçok alanında önyargı, baskı ve ayrımcılığa maruz kalmaktadır (2,3). Bu ön yargı, baskı ve ayrımcılık aile içinde, iş yerinde ve okulda kendini göstermektedir(4). Eşcinseller reddedilme, yanlış anlaşılma ve kınama ile de karşılaşabilmektedirler. Bu durum barınma, istihdam ve sağlık bakımı alma noktasında sosyal hizmetlere erişimi engelleyen bir ayrımcılık yaratmaktadır (5).

Eşcinsel bireyler en temel haklardan biri olan sağlık hakkına erişimde ciddi engellerle karşılaşmaya devam etmektedirler (6-10). Sağlık çalışanlarının heteroseksist tutumları, homofobik yaklaşımları ve önyargıları eşcinsel bireylerin sağlık hizmeti uygulama alanında görünmez olmalarına yol açmakta ve sağlık hizmetlerine erişimlerini kısıtlayabilmektedir (11,12). Eşcinsel bireyler sağlık hizmetlerine başvurduklarında ise çeşitli güçlükler yaşamaktadırlar. Maruz kaldıkları bu güçlükler cinsel yönelimlerini açıklamakla ilgili endişe duymalarına, sağlık çalışanlarından cinsel yönelimlerini gizlemelerine ve açığa çıkma korkusu yaşamalarına yol açmaktadır (10,13). Buna bağlı olarak sağlık hizmetinden yararlanmayı tercih etmemekte, gerekli sağlık hizmeti başvurularını erteleyebilmekte ve rutin sağlık hizmetleri ve sağlık tarama hizmetlerinden yararlanmaktan kaçınmaktadırlar (1,14-19). Sağlık profesyonellerinin eşcinseller ve eşcinsel bireylerin sağlık gereksinimleri ile ilgili yeterli bilgiye sahip olmaması da sunulan sağlık hizmetinin kalitesini düşürebilmektedir (20-23). Hemşirelerin kaçınılmaz şekilde karşılaşacakları hastaların bir kısmının eşcinsel bireyler olacağı düşünüldüğünde, sağlık hizmetlerinin sunumunda hemşirelerin dezavantajlı gruplardan biri olan eşcinsel bireylere yönelik yaklaşımları önem kazanmaktadır. Çünkü toplumla yakın temas halinde olan hemşireler heteroseksist tutum, ön yargı ve ayrımcılığa maruz kalan eşcinsel bireylerde, bu bireylerin ailelerinde ve toplumda pozitif değişim yaratmada kilit konumda bulunan bir meslek grubunun elemanlarıdır. Geleceğin sağlık bakım vericileri olacak olan öğrenci hemşirelerin eşcinsel bireylere yönelik algılarının belirlenmesi ise gelecekte sunacakları bakımın kalitesini arttırmak açısından son derece önemlidir. Bu bağlamda eşcinsel bireylere yönelik algının derinlemesine irdelendiği nitel araştırmalara ihtiyaç duyulduğunu söylemek mümkündür. Bu çalışma eşcinsel bireylerin sağlık hizmetlerine erişiminde sunulacak olan bakımın kalitesini arttırmak amacıyla planlanacak girişimsel çalışmalara öncü olabilir. Ayrıca geleceğin sağlık bakım profesyonellerinin eşcinsel bireylere ilişkin algılarının belirlenmesi hemşirelik eğitim müfredatında konu ile ilgili ne gibi değişiklikler yapılabileceği ve eğitim müfredatına eşcinsel bireylere sağlık hizmetinin sunumu ile ilgili hangi başlıkların eklenebileceğinin belirlenmesi açısından da önemlidir.

Bu doğrultuda bu çalışmada, hemşire öğrencilerin eşcinsel bireylere yönelik algılarının derinlemesine incelenmesi amaçlanmıştır. Bu kapsamda araştırmada şu sorulara yanıt aranmıştır:

- Hemşire öğrencilerin eşcinsellik kavramıyla ilgili düşünceleri nasıldır?
- Hemşire öğrencilerin eşcinsel bireylere yönelik algıları nasıldır?
- Hemşire öğrenciler toplumun eşcinsel bireylere yönelik bakış açısını nasıl değerlendirmektedir?
- Hemşire öğrencilerin almış oldukları lisans eğitiminin eşcinsel bireylere yönelik algılarına etkisi nasıldır?
- Hemşire öğrencilerin eşcinsel bireylere bakım vermeye yönelik tutumları nasıldır?

2. GEREÇ VE YÖNTEMLER

Araştırmanın Deseni

Bu çalışma nitel araştırma desenlerinden insanların hem bireysel hem de ortaklaşa düzeyde deneyimlerini nasıl anlamlandırdıklarını ve bu anlamı bilinç düzeyine nasıl aktardıklarını ortaya çıkarmaya odaklanan fenomenoloji (olgu bilim) araştırma deseni ile yürütülmüştür (24). Araştırmada nitel araştırmaların raporlanmasına ilişkin bir rehber olan Konsolide Kriterler Kılavuzu'dan (COREQ-Consolidated Criteria for Reporting Qualitative Research) yararlanılmıştır (25).

Katılımcılar

Araştırmanın verileri 2018-2019 eğitim öğretim yılında bir devlet üniversitesinin Hemşirelik Fakültesi'nde eğitim gören hemşirelik öğrencilerinden Aralık 2018-Şubat-2019 tarihleri arasında toplanmıştır. Çalışma grubunun belirlenmesinde amaçlı örneklem türlerinden "maksimum çeşitlilik örnekleme" yöntemi kullanılmıştır. Maksimum çeşitlilik örnekleme yönteminde probleme taraf olabilecek bireylerin çeşitliliğini maksimum derecede yansıtmak amaçlanmaktadır (26). Maksimum çeşitlilik örnekleme çerçevesinde öğrencilerin yaş, cinsiyet, sınıf ve en uzun süre yaşadıkları yerleşim yerlerinin farklı olmasına dikkat edilmiştir.

Creswell (27) fenomenoloji araştırmaları için katılımcı sayısının Polkinghorne'nin (1989) 5 ile 25; Dukes'in (1984) ise 3 ile 10 arasında olmasını tavsiye ettiğini belirtir. Ayrıca katılımcı sayısının büyük gruplar yerine, araştırmanın amaçlarını karşılayan, detaylı veri sunabilecek çalışma grupları ile veri doygunluğuna göre belirlenebileceği belirtilmektedir (28,29). Veri doygunluğu, araştırma sorusunun yanıtı olabilecek kavramların tekrar etmeye başladığı aşamaya (doyum noktasına ulaşana) kadar veri toplamaya devam edilmesi ve kavram tekrarı başladığında katılımcı sayısının yeterliliğine karar verilmesi olarak açıklanabilir (30,31). Bu doğrultuda araştırmanın çalışma grubunu 16 lisans öğrencisi oluşturmuştur. Yaşları 19 ile 25 arasında değişen katılımcıların 8'i kadın, 8'i erkektir. Araştırmaya katılan öğrencilerin kod isimleri ve tanıtıcı özellikleri Tablo 1'de gösterilmiştir.

Tablo 1. Katılımcıların Özellikleri

Katılımcı	Yaş	Cinsiyet	Sınıf	En Uzun Yaşadığı Yeri	Süre Yerleşim
K1	19	Kadın	1	Antalya	
K2	19	Kadın	1	İzmir	
K3	22	Erkek	4	Mersin	
K4	21	Kadın	4	İstanbul	
K5	22	Erkek	1	İstanbul	
K6	20	Kadın	3	Mersin	
K7	19	Erkek	2	Adana	
K8	19	Erkek	1	İzmir	
K9	18	Kadın	2	Van	
K10	20	Kadın	3	İzmir	
K11	19	Kadın	2	Muğla	
K12	21	Erkek	3	Bursa	
K13	19	Erkek	2	Antalya	
K14	21	Erkek	3	Aydın	
K15	25	Kadın	4	Balıkesir	
K16	24	Erkek	4	Kütahya	

Veri Toplama Araçları

Araştırmada verilerin toplanması amacıyla fenomenoloji araştırmalarında en sık kullanılan veri toplama aracı olan yarı yapılandırılmış görüşme tekniği kullanılmıştır (32). Konu ile ilgili literatür derinlemesine incelenmiş ve araştırmacılar tarafından yarı yapılandırılmış görüşme sorularından oluşan bir form hazırlanmıştır (23,33-37). Hazırlanan bu “yarı yapılandırılmış görüşme formu” veri toplama aracı olarak kullanılmıştır. Hemşire öğrencilerin eşcinsel bireylere yönelik algısını belirlemek amacıyla hazırlanan bu görüşme formu üç giriş ve geçiş, sekiz esansiyel ve bir açılımlayıcı sorudan oluşmaktadır. Görüşme formunun geçerliğini (iç geçerlilik) sağlamak için konu ile ilgili alan yazın geniş çaplı olarak incelenerek görüşme soruları oluşturulmuştur. Ruh sağlığı ve hastalıkları hemşireliği ve nitel araştırma konusunda deneyimli 2 alan uzmanının görüşlerine başvurulmuş ve uzmanların geri bildirimleri doğrultusunda görüşme formu revize edilmiştir. Ayrıca formun anlaşılabilirliği ve uygulanabilirliğini geliştirmek ve görüşmenin standardizasyonunu sağlamak için bir öğrenci ile ön uygulama yapılmış ve soru formuna son şekli verilmiştir. Ön uygulamada elde edilen veriler analize alınmamıştır. Görüşme sırasında katılımcılara yöneltilen sorular şunlardır:

- 1- Bana biraz kendinizden bahsedebilir misiniz? (yaş, mezun olduğu lise vb).
- 2- Bu bölümü nasıl tercih ettiğinizi biraz anlatır mısınız? Burada öğrenci olmak ve bu meslekle ilgili eğitim almak size ne hissettiriyor?
- 3- Meslek itibarı ile farklı gruplardan insanlarla karşılaşacaksınız. Bu çerçevede bazı sorular sormak istiyorum. Örneğin, “Eşcinsellik” kavramıyla ilgili neler düşünüyorsunuz? Bu insanlar hangi özelliklere sahip genel olarak?
- 4- Lisans eğitiminiz sırasında eşcinsellik ve eşcinsel bireylere yönelik herhangi bir eğitim aldınız mı? ya da derslerinizde eşcinsel bireyler konusunda herhangi bir bilgilendirme yapıldı mı? Hangi derslerde? Nasıl anlatıldı?

- 5- Eğer böyle bir eğitim aldıysanız; bu eğitimin eşcinsel bireylere yönelik bakış açınızı etkilediğini düşünüyor musunuz? Nasıl?
- 6- Hastanede hemşire olarak çalıştığınız sırada, eşcinsel bir bireye hemşirelik bakım hizmeti sunmanız gerekseydi tutumunuz nasıl olurdu?/ ne hissederdiniz?
- 7- Hasta seçme hakkınız olsa, eşcinsel bireylere hemşirelik hizmeti verir misiniz? Neden?
- 8- Toplumun eşcinsellere yönelik tutumunu genel olarak nasıl değerlendiriyorsunuz?
- 9- Medyada eşcinsel bireylerin şiddete maruz kalmalarına yönelik haberlere sıklıkla rastlıyoruz, bu konudaki görüşleriniz nelerdir?
- 10- Eşcinsel bireylerin sağlık kurumlarında ayrımcılığa maruz kalmaması konusunda ne tür önlemler alınmalı sizce?
- 11- Eşcinsel hastaya yaklaşım konusunda özel bir eğitim almayı düşünür müsünüz?
- 12- Eğer eğitim almak istiyor iseniz; bu eğitimin konu ve içerik açısından nasıl olmasını tercih edersiniz? Önerilerinizi öğrenebilir miyim?

Verilerin Toplanması

Araştırmanın verileri nitel araştırma konusunda eğitim ve deneyimi olan birinci araştırmacı tarafından Aralık 2018-Şubat 2019 tarihleri arasında yüz yüze derinlemesine görüşme tekniği kullanılarak toplanmıştır. Yapılan görüşmeler öğrencilerden izin alınarak ses kayıt cihazıyla kaydedilmiştir.

Görüşme öncesinde öğrencilere araştırmanın amacı açıklanmış, araştırmanın detayları konusunda bilgi verilmiştir. Araştırmaya katılmayı kabul eden öğrencilerden yazılı ve sözlü izinleri alınmış, ses kayıt cihazı açıldıktan sonra araştırmaya katılma onaylarını bir kez daha sesli olarak kayıt altına geçecek şekilde tekrar etmeleri istenmiştir. Görüşmenin ve verilerin mahremiyetini sağlayabilmek için öğrencilerle birebir görüşme sağlanmış ve öğrencilerin kendilerini daha iyi ifade edebilmeleri açısından görüşmeler Hemşirelik Fakültesi binasında belirlenen bir görüşme odasında yapılmıştır. Her bir görüşme ortalama 40-60 dakika sürmüştür.

Verilerin Analizi

Araştırmada elde edilen ses kayıtları metne aktarılmış ve microsoft word ortamında 65 sayfalık bir ham veri dokümanı oluşturulmuştur. Araştırmada toplanan veriler içerik analizi tekniği kullanılarak çözümlenmiştir. Veriler Creswell ve Plano Clark'ın (38) nitel araştırmada tümevarım analizi basamaklarına göre klasik kağıt-kalem yöntemi ile analiz edilmiştir. Tümevarım analizi yaklaşımı kodlama yapılarak verilerin kategorilere ayrılması, bu kategoriler arasındaki ilişkilerin ortaya konması ve buna dayalı olarak kategoriler ve alt kategorilerden bütüncül bir resme ulaşılmasını içerir (26). Araştırmada verideki temel fikri oluşturmak için benzeşen kodlar bir araya getirilerek, belli sayıda kategoriye indirgenmiş ve raporlanmıştır. İlk aşamada 162 kod oluşturulmuş, bu kodlar ilişkilendirilip birleştirilerek 16 kod elde edilmiştir. Bu kodlarla 4 kategori ve 3 temaya ulaşılmıştır.

İçerik analizinin güvenilirliği için veriler iki ayrı araştırmacı (araştırmanın birinci ve üçüncü yazarı) tarafından kodlanmıştır. Verilerin analizinde Miles ve Huberman (39) güvenilirlik formülünden yararlanılmıştır. Miles ve Huberman (39) iç tutarlılığı veren kodlama

denetimine göre kodlayıcılar arası görüş birliğinin en az %70 olması gerektiğini belirtmiştir. Bu araştırmada kodlayıcılar arasındaki tutarlılık kontrolünde bu oran %86 olarak bulunmuştur.

3. BULGULAR

Çalışmanın verileri hemşirelik öğrencilerinin eşcinsel bireylere yönelik algıları eşcinsel bireye ilişkin düşünceler, eşcinsel bireye bakım verme ve öneriler olmak üzere üç ana tema altında toplanmıştır (Tablo 2). İlk tema Eşcinsel Bireye İlişkin Düşünceler'dir. Bu temanın alt temasında Olumlu Düşünceler;-Atılganlık, Empati- Duyarlılık, Sanata Eğilim, Geniş Bakış Açısı ve Olumsuz Düşünceler; Marjinal-Aykırı olma, İntihara Eğilim, Aile Bağlarının Zayıflığı kavramları yer almaktadır. İkinci tema, Eşcinsel Bireye Bakım Verme'dir. İkinci temanın altında Profesyonellik, Empatik Tavır ve Damgalamama kavramlarına ulaşılmıştır. Çalışmanın son teması ise Öneriler olarak belirlenmiştir. Bu tema; Bireysel ve Toplumsal öneriler biçiminde kategorize edilmiştir. Bireysel önerilerde; Lisansta Ders olması, Mezuniyet Sonrası Eğitim ve İletişim ve Tutum Eğitimi başlıkları yer alırken Toplumsal önerilerde; Sektörler arası işbirliği, Medya kullanımı ve Din adamlarının iş birliği başlıkları bulunmaktadır. Araştırmanın iç güvenilirliğini sağlamak için bulgularda katılımcılara ait verilerden doğrudan alıntılara yer verilmiş ve etik hassasiyetler sebebi ile katılımcılara ait alıntılar kod numaraları ile birlikte sunulmuştur (Katılımcı 1, Katılımcı 2,...Katılımcı 16).

Tablo 2. Hemşirelik Öğrencilerinin Eşcinsel Bireylere Yönelik Algısı

TEMALAR	Kategoriler
	Kodlar
Eşcinsel Bireye İlişkin Düşünceler	<u>Olumlu Düşünceler</u> Atılğan Empatik- Duyarlı Sanata Eğilimli Geniş Bakış Açılı <u>Olumsuz Düşünceler</u> Marjinal-Aykırı İntihara Eğilimli Aile Bağları ve toplumsal değerleri zayıf
Eşcinsel Bireye Bakım Verme	Profesyonel tutum Empatik yaklaşım Damgalamama
Öneriler	<u>Bireysel</u> Lisansta Ders Mezuniyet Sonrası Eğitim İletişim ve Tutum Eğitimi <u>Toplumsal</u> Sektörlerarası işbirliği Medya kullanımı Din adamlarının iş birliği

Tema 1: Eşcinsel bireye ilişkin düşünceler

Araştırmaya katılan öğrenciler eşcinsel bireylere yönelik düşüncelerini iki farklı noktada ifade etmişlerdir. Öğrencilerin bu konudaki bazı ifadeleri şunlardır;

Katılımcıların Olumlu ifadeleri şu şekildedir;

“Atılgan, konuşkan, aktif ve sosyal insanlar.” (K2)

“Hayata karşı bakış açıları farklı, önyargısızlar, çevreye hayvana duyarlılar, yardımseverler, fedakarlar.” (K3)

“Sanatçı ruhlular, olaylara geniş pencereden bakabiliyorlar.” (K8)

“Özgüvenliler.” (K10)

“İnsancıl, barışçıl, sevecen insanlar ve çevreye, hayvana, doğaya duyarlılar.” (K12)

“Rahat insanlar bence.” (K12)

Katılımcıların Olumsuz ifadeleri ise şu şekildedir;

“Marjinaler, aile bağları zayıf kişiler.” (K5)

“Kızlar erkekler kız gibi biraz farklı davranıyorlar.” (K9)

“Aykırı davranıyorlar, intihara eğilimliler.” (K15)

Tema 2: Eşcinsel bireye bakım verme

Katılımcıların, eşcinsel bireylere bakım vermeyi profesyonel bir tutum içerisinde değerlendirdikleri görülmektedir.

Katılımcıların bu konudaki bazı ifadeleri şunlardır;

“Diğer hastalara nasılsa öyle davranırım.” (K1)

“Asla yargılamam, hastanın özelliklerinin rafa kaldırmalıyım, benim işim bakım vermek” (K3)

“Yargılamam, damgalamam, ihtiyaçlarını sorarım.” (K4)

“Kimseye ayırım yapmadan mesleğimi yapmalıyım, yemin ediyoruz ırk dil din vs.” (K5)

“Profesyonelce mesleğimi yaparım.” (K9)

“Diğer hastalardan farklı bir tutumum olmaz, yargılamam, herhangi bir hasta gibi davranırım” (K14)

Tema 3: Öneriler

Katılımcıların, eşcinsel bireylere yönelik algısını bireysel ve toplumsal öneriler aracılığıyla ortaya koydukları görülmektedir. Katılımcıların bu konudaki bazı ifadeleri şunlardır;

Katılımcıların Bireysel düzeydeki önerileri şöyledir;

“Her hemşirenin eğitim alması lazım, eğitim içeriğinde iletişim olmalı.” (K2)

“Ders olsa almak isterim, olmalı zaten.” (K3)

“Mezuniyet sonrası eğitim ve konferanslar olmalı, eğitimde iletişim olmalı, eşcinselliğin her yönü konuşulmalı.” (K4)

Katılımcıların Toplumsal düzeydeki önerileri ise şu şekilde ifade edilmiştir.

“Din adamları eşcinselliği topluma anlatmalı.” (K6)

“Medyanın daha etkili kullanılması gerekli.” (K10)

“Toplum bilinçlendirilmeli.” (K15)

4. TARTIŞMA

Bu araştırmada, bir üniversitenin hemşirelik fakültesinde eğitim gören öğrencilerin eşcinsel bireylere yönelik algılarını nasıl anlamlandırdıkları ortaya koyulmaya çalışılmıştır. Öğrencilerin eşcinsel bireylere yönelik algılarına ilişkin 16 kod ve 3 tema oluşturulmuştur. Bu çalışma hemşirelik öğrencilerinin eşcinsel bireylere yönelik algısını ortaya koyması ve konuya ilişkin hemşirelik öğrencilerinde yapılmış ilk nitel çalışma olması açısından önemli ve değerli bilgiler açığa çıkarmıştır.

Çalışmada öğrencilerin eşcinsel bireyleri atılgan, empatik-duyarlı, sanata eğilimli ve geniş bakış açılı gibi olumlu ifadelerle ve marjinal-aykırı, intihara eğilimli, aile bağları ve toplumsal değerleri zayıf şeklinde olumsuz ifadelerle tanımladıkları belirlenmiştir. Türkiye’de cinsel yönelim ve cinsiyet kimliğine yönelik ayrımcılığın incelendiği bir çalışma raporunda da eşcinsel bireylere yönelik sapık, hasta, ahlaksız, anormal gibi olumsuz ifadelerin kullanıldığı belirtilmiştir (40). Ayrıca literatür incelendiğinde araştırma sonuçlarının eşcinsel bireylere yönelik olumsuz tutum ve davranışların varlığına vurgu yaptığı görülmektedir (33,41-43). Güney ve arkadaşlarının (2004) üniversite öğrencilerinin eşcinsellik konusundaki görüşlerini incelemek amacıyla yapmış oldukları nitel çalışmada eşcinselliğe yaklaşımın olumsuz olduğu belirtilmiştir. Gönenç ve Erenel (2019) hemşirelik öğrencileriyle yürüttükleri çalışmada hemşire öğrencilerin eşcinselliğe karşı tutumlarının olumsuz olduğunu belirtmiştir (44). Bu çalışmada öğrencilerin eşcinsel bireylere yönelik olumsuz tanımlamalarının ve olumsuz tutumlarının toplum içerisindeki olası aktarımı dolayısıyla eşcinselliğin sosyolojik yanının ağır basması ve toplum tarafından ele alınan ve kuşaktan kuşağa aktarılan kalıp ve önyargılarla ilişkili olabileceği söylenebilir. Çalışmamızda öğrencilerin eşcinsel bireylere yönelik algılarını olumlu tanımlamalarla ifade etmiş olmalarında ise öğrenci popülasyonundaki çeşitlilik, LGBTİ

hareketinin genç nesiller üzerindeki etkisi ve öğrencilerin yaşadıkları dönemin değer ve tutumlarında yarattığı farklılıklar etkili olmuş olabilir.

Çalışmada öğrenciler eşcinsel bireylere empatik yaklaşım sergileyerek damgalamadan uzak ve profesyonel tutum içerisinde bakım vereceklerini belirtmişlerdir. Literatürde sağlık hizmeti verilen ortamlarda eşcinsel bireylere yönelik homofobik yaklaşımların ve önyargının yaygın olduğu bildirilmektedir (45-50). Sağlık çalışanlarının heteroseksist tutumlarının ise eşcinsel bireylerin sağlık hizmetlerine erişimini kısıtlayabildiği bilinmektedir (22,51,52). Çalışma sonucumuza benzer şekilde Sağdıç ve Beydağ (53) hemşirelik bölümü öğrencilerinin lezbiyen ve geylelere yönelik tutumlarını ve bu tutumlara etki eden faktörleri belirlemek amacıyla yapmış oldukları çalışmada öğrencilerin %16'sının hemşire olarak gey/lezbiyen bireye bakım verdiği ve %87,7'sinin gey/lezbiyen bireye bakım vermenin diğer bireylere bakım vermekten farklı olmadığını ifade ettiği belirtilmiştir. Uluslararası Hemşireler Birliği'ne göre hemşirelik; doğasında, insanın onurlu bir şekilde tedavi alma sürecinde, içinde kültürel hakların, yaşam ve seçim hakkının dahil olduğu insan hakları için bir saygı teşkil eder (54). Bu doğrultuda çalışmamızda öğrencilerin eşcinsel bireylere yönelik mesleklerini profesyonelce yerine getirme vurgusunun ön planda olduğunun belirlenmiş olması öğrencilerin eşcinsel bireylere önyargıdan uzak yaklaştıklarını göstermesi açısından son derece önemlidir. Öğrencilerin eşcinsel bireylere empatik bir tutum sergileyerek damgalamadan uzak ve profesyonel bir tutum içerisinde bakım vereceklerini belirtmelerinde almış oldukları hemşirelik eğitimi yoluyla herhangi bir ayırım gözetmeksizin hastalara bakma ve bakımları altındaki hastaların bütün değerlerine saygı duyma sorumluluğunun öğrenciler tarafından benimsenmiş olmasından kaynaklanmış olabilir.

Hemşirelik programlarında LGBTİ'li bireylerin sorunlarından çok az bahsedildiğine vurgu yapılmaktadır (55). Eşcinsel bireylere özgü sağlık konularının lisans ve lisansüstü hemşirelik müfredatına ne ölçüde dahil olduğu belirsizdir (56). Soner ve Altay (57) tarafından hemşirelik bölümü son sınıf öğrencilerinin eşcinsellere yönelik tutumunu incelemek için yapmış oldukları çalışmada öğrencilerin % 49'u eşcinsellerin sağlığı hakkında yeterli bilgi sahibi olmadığını yine katılımcıların % 31,4'ü lisans eğitimlerinde eşcinsellerle ilgili bir konuya değinilmediğini belirtmişlerdir. Aynı şekilde Yüksel ve ark. (23) yapmış oldukları çalışmada da öğrencilerin %46,6'sı eğitimleri sırasında eşcinsellik hakkında eğitim almadıklarını ifade etmişlerdir. Hemşirelik müfredatının eşcinsel bireylerin haklarına, eşitliğine ve özel ihtiyaçlarına duyarlı hale getirilmesi gerektiği açıktır (58). Bu doğrultuda hemşirelik eğitiminde eşcinsel bireylere sağlık hizmeti sunulması noktasında heteroseksizmden ve homofobiden arınmış şekilde yapılacak düzenlemelerle özelleştirilmiş ders materyallerinin öğrencilere sunulması ve konuya ilişkin seçmeli derslerin açılması yoluyla sağlık hizmetlerinin sunumunda cinsel yönelim temelli ayrımcılığın ortadan kaldırılabileceği ve öğrencilerin geleceğin sağlık bakım profesyonelleri olarak sunacakları bakımın kalitesinin artırılacağı söylenebilir.

Çalışmada öğrenciler eşcinsel bireylere yönelik sağlık hizmeti sunumun ele alındığı lisans derslerinin verilmesi, mezuniyet sonrası hemşirelere yönelik konuya ilişkin eğitim verilmesi gerektiğine yönelik bireysel; eşcinsel bireylere yönelik sektörler arası işbirliği yapılması, medyanın kullanılması ve din adamları ile iş birliği yapılmasına yönelik toplumsal önerilerde buldukları görülmüştür. Bu bulgu eşcinsel bireylere yönelik önyargıların ortadan kaldırılması ve toplumun bilgilendirilmesi gerektiğini göstermesi bakımından önemlidir. Bu çalışmada öğrencilerin eşcinsel bireylere yönelik bireysel ve toplumsal önerilerde

bulunmalarında; öğrencilerin eşcinsel bireylere yönelik sağlık hizmetinin sunumunda farkındalık kazanmalarından ve öğrencilerin hemşirelik mesleğinin insan onuruna saygı vurgusunu içselleştirmiş olmalarından kaynaklandığı söylenebilir.

5. SONUÇ VE ÖNERİLER

Bu çalışmada hemşirelik öğrencilerinin eşcinsel bireylere yönelik olumlu düşüncelerinin yanı sıra olumsuz düşüncelerinin de olduğu, buna karşın eşcinsel bireylere bakım vermeye yönelik profesyonel bir tutum içerisinde oldukları görülmüştür. Ayrıca öğrencilerin eşcinsel bireylere yönelik bireysel ve toplumsal önerilerde bulunmuşlardır. Bu sonuçlara dayalı olarak, hemşirelerin ayrımcılıktan uzak ve duyarlı bir mesleki uygulama becerisi geliştirebilmeleri için dezavantajlı grupların yaşadığı sorunlar ve dezavantajlı grupları olumlu yönde etkileyecek uygulamaların hemşirelik lisans programlarına dâhil edilmesi ve öğrencilere yönelik eğitim ve uygulama olanaklarının sağlanması önerilmektedir. Bu yolla sunulacak olan bakımın kalitesinin artacağı düşünülmektedir.

Araştırmanın Güçlü Yönleri ve Sınırlılıkları

Çalışmamız hemşire öğrencilerin eşcinsel bireylere yönelik algısını ortaya koymuştur. Bu çalışma eşcinsel bireylerin sağlık hizmetlerine erişiminde sunulacak olan bakımın kalitesini arttırmak amacıyla planlanacak girişimsel çalışmalara öncü olabilir. Bu araştırmanın bazı sınırlılıkları bulunmaktadır:

•Araştırmanın sonuçları çalışma grubuna alınan bireyleri temsil etmektedir, genellenemez.

•Araştırma verileri görüşme tekniği ile toplandığından verilerin güvenilirliği öğrencilerin verdiği bilgilerin doğruluğu ile sınırlıdır.

Araştırmanın Etik Yönü

Araştırma için gerekli etik onay bir devlet üniversitesinin Hemşirelik Fakültesi Girişimsel Olmayan Klinik Araştırmalar Etik Kurulundan alınmıştır (19.11.2018 tarih ve 2018/042 protokol numaralı). Araştırmanın yürütülebilmesi için bir devlet üniversitesinin Hemşirelik Fakültesi Dekanlığı'ndan izin alınmıştır. Ayrıca araştırmaya katılan öğrencilerden yazılı ve sözlü onam alınmıştır. Öğrencilerle yapılan görüşmelerin ses kayıtlarının dökümü araştırmanın birinci yazarı tarafından yapılmıştır. Veri analizi sürecinde yapılan kodlamalarda öğrencilerin kod isimleri kullanılmış, gerçek isimlerine yer verilmemiştir. Katılımcı isimleri ve kod isimlerinin bulunduğu dosya, ses kayıt dosyaları ve ses kaydı sonrasında yazıya dökülen ham veriler klasör şifreleme yazılımı ile korumaya alınmış ve araştırmacılar tarafından muhafaza edilmektedir.

Çıkar Çatışması

Bu makalede herhangi bir nakdî/aynî yardım alınmamıştır. Herhangi bir kişi ve/veya kurum ile ilgili çıkar çatışması yoktur.

KAYNAKLAR

1. Çelik, D. B., & Şahin, N. H. (2012). Cinsel yönelimler: sağlık personelinin yaklaşımı. *Literatür Sempozyum Dergisi*, 1, 15-23.
2. Bardakçı Bayar, E. (2016). *Öğretmenlerin eşcinsel bireylere yönelik tutumlarının incelenmesi* (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi). Mersin Üniversitesi, MERSİN
3. Balcı, E., Durmuş, H., & Timur., A. (2019). Erciyes Üniversitesi Tıp Fakültesi öğrencilerinin eşcinsellik konusundaki tutum ve davranışları. 3. International 21. National Public Health Congress., Antalya, Türkiye.
4. Unlu, H., Beduk, T., & Duyan, V. (2016). The attitudes of the undergraduate nursing students towards lesbian women and gay men. *Journal of Clinical Nursing*, 25(23-24), 3697-3706.
5. Buz, S. (2009). Eşcinsellere yönelik sosyal hizmet. Erol, A. ed. Anti-Homofobi kitabı: Uluslararası homofobi karşıtı buluşma. (ss. 113-114). Ankara: Ayrıntı Basımevi.
6. Graham, R., Berkowitz, B., & Blum, R. (2011). The health of lesbian, gay, bisexual, and transgender people: Building a foundation for better understanding. Washington, DC: National Academies Press, Institute of Medicine.
7. Albuquerque, G. A., da Silva Quirino, G., dos Santos Figueiredo, F. W., da Silva Paiva, L., de Abreu, L. C., Valenti, V. E., & et al. (2016). Sexual diversity and homophobia in health care services: Perceptions of homosexual and bisexual population in the cross-cultural theory. *Open Journal of Nursing*, 6, 470-482.
8. Albuquerque, G. A, de Lima Garcia, C., da Silva Quirino, G., Alves, M. J. H., Belém, J. M., dos Santos Figueiredo, F. W., & et al. (2016). Access to health services by lesbian, gay, bisexual, and transgender persons: Systematic literature review. *BMC International Health and Human Rights*, 16(2), 1-10.
9. Lim, F. A., & Hsu, R. (2016). Nursing students' Attitudes toward lesbian, gay, bisexual, and transgender persons: An integrative review. *Nursing Education Perspectives*, 37(3), 144-152.
10. Yıldırım, Y., & Yılmaz, D. V. (2017). Türkiye’de cinsiyet kimliği ya da cinsel yönelim temelli ayrımcılık ve sağlığa yansımaları. *Researcher*, 5(3), 446-461.
11. Albarran, J. W., & Salmon, D. (2000). Lesbian, gay and bisexual experiences within critical care nursing, 1988±1998: A survey of the literature. *International Journal of Nursing Studies*, 37, 445-455.
12. Radix, A., & Maingi, S. (2018). LGBT Cultural competence and interventions to help oncology nurses and other health care providers. paper presented at the seminars in oncology nursing. *Semin Oncol Nurs*, 34(1), 80-89.
13. Weisz, V. K. (2009). Social justice considerations for lesbian and bisexual women's health care. *J Obstet Gynecol Neonatal Nurs*, 38(1), 81-87.
14. Institute of Medicine (IOM). (2011). Report on The Health of Lesbian, Gay, Bisexual, And Transgender (LGBT) individuals. Washington DC: National Institutes of Health;. <https://www.ncbi.nlm.nih.gov/books/NBK64806/>. (Erişim Tarihi: 17 Nisan 2023).
15. Güner, U. (2015). Heteroseksist ayrımcılığın eşcinsel, biseksüel ve trans yaşamlara yansımaları. Tar Y. ed. Çalışma yaşamında ayrımcılık. (ss.23-35). Ankara: Kaos GL Yayınları .
16. Fallin-Bennett, K., Henderson, S. L., Nguyen, G. T., & Hyderi, A. (2016). Access to care. Eckstrand KL, Ehrenfeld J M. Lesbian, gay, bisexual, and transgender healthcare. (ss.23-30). Switzerland: Springer International Publishing.
17. Buchmueller, T., & Carpenter, C. S. (2010). Disparities in health insurance coverage, access, and outcomes for individuals in same-sex versus different-sex relationships, 2000-2007. *Am J Public Health*, 100, 489-495.

18. Strutz, K. L., Herring, A. H., & Halpern, C. T. (2015). Health disparities among young adult sexual minorities in the U.S. *Am J Prev Med*, 48, 76-88.
19. Urwin, S., & Whittaker, W. (2016). Inequalities in family practitioner use by sexual orientation: evidence from the English General Practice Patient Survey. *BMJ Open*, 6, 1-9.
20. Cunha, M., Taveira, A., Ribeiro, D., Esteves, G., Soares, J., & Carvalho, T. (2017). Health support directed at lesbian, gay and bisexuals: socio-demographic context and education. *Procedia-Social and Behavioral Sciences*, 237, 261-267.
21. Gonzales, G., & Henning-Smith, C. (2017). Barriers to care among transgender and gender nonconforming adults, *The Milbank Quarterly*, 95(4), 726-748.
22. Karakaya, S. (2017). *LGBT bireylerin sağlık bakım deneyimleri ile ilgili görüşleri: Niteliksel çalışma* (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi). İstanbul Üniversitesi, İSTANBUL.
23. Yüksel, Y., Arslantaş, H., Eskin, M., & Kızılkaya, M. (2020). Hemşire öğrencilerin eşcinsel bireylere yönelik tutumlarını etkileyen faktörler. *Yeni Symposium*, 58(1), 18-25.
24. Patton, M. Q. (2002). Two decades of developments in qualitative inquiry: A personal, experiential perspective. *Qualitative social work*, 1(3), 261-283.
25. Tong, A., Sainsbury, P. & Craig, J. (2007). "Consolidated Criteria for Reporting Qualitative Research (COREQ): A 32-Item check list for interviews and focus groups." *International Journal for Quality in Health Care*, 19(6), 349-357.
26. Yıldırım, A., & Şimşek H. (2016). *Sosyal bilimlerde nitel araştırma yöntemleri*. 10. Baskı. Ankara: Seçkin Yayıncılık.
27. Creswell, J. W. (2007). *Qualitative inquiry and research design: Choosing among five approaches*. Thousand Oaks, California: Sage.
28. Coyne, I. T. (1997). Sampling in qualitative research. Purposeful and theoretical sampling; merging or clear boundaries? *Journal of Advanced Nursing*, 26(3), 623-630.
29. Aksayan, S., & Emiroğlu, O. N. (2002). Araştırma Tasarımı. Erefe, İ. Ed. Hemşirelikte Araştırma: Ülke Süreç ve Yöntemleri. (ss.65-122). İstanbul: Odak Ofset.
30. Onwuegbuzie, A. J. & Collins, K. M. (2007). A typology of mixed methods sampling designs in social science research. *The Qualitative Report*, 12(2), 281-316.
31. Gurbetoğlu, A. (2018). Bilimsel araştırma yöntemleri. <http://agurbetoglu.com/files/2%20ARA%20C5%9ETIRMA>, 20, 2018. (Erişim Tarihi: 17 Nisan 2023).
32. Sart, G. (2015). Nitel araştırma teknikleri. Sevgi FN, Bayyurt Y. Nitel araştırma yöntem, teknik, analiz ve yaklaşımlar. (ss.47). Ankara: Anı Yayıncılık.
33. Gelbal, S., & Duyan, V. (2006). Attitudes of university students toward lesbians and gay men in Turkey. *Sex Roles*, 55, 573-579.
34. Çırakoğlu, O. C. (2006). Perception of homosexuality among Turkish university students: The roles of labels, gender, and prior contact. *J Pers Soc Psychol*, 146, 293-305.
35. Duyan, V., Tuncay, T., Sevin, Ç., & Erbay, E. (2011). Sosyal hizmet öğrencilerinin eşcinselliğe yönelik tutumları: Bir atölye eğitiminin etkileri. *Toplum ve Sosyal Hizmet*, 22, 7-18.
36. Chapman, R., Watkins, R., Zappia, T., Nicol, P., & Shields, L. (2012). Nursing and medical students' attitude, knowledge and beliefs regarding lesbian, gay, bisexual and transgender parents seeking healthcare for their children. *J Clin Nurs*, 21, 938-945.
37. Bostancı Daştan, N. (2015). The attitudes of nursing students towards lesbians and gay males in Turkey. *Int J Nurs Pract*, 21, 376-82.
38. Creswell, J. W., & Clark, V. L. P. (2017). *Designing and conducting mixed methods research*. Sage publications.

39. Miles, M. B., & Huberman, M. A. (1994). *An expanded sourcebook qualitative data analysis*. London: Sage publications.
40. Güner, U., Kalkan, P., Öz, Y., Özsoy, E. C., & Söyle, F. (2011). Türkiye’de cinsel yönelim ve cinsiyet kimliği temelinde ayrımcılığın izlenmesi raporu: 1 Ocak-30 Haziran 2010. İstanbul Bilgi Üniversitesi İnsan Hakları Hukuku Uygulama ve Araştırma Merkezi, 1-58. https://dspace.ceid.org.tr/xmlui/bitstream/handle/1/1038/Cinsel_Yonelim_veya_Cinsiyet_Kimligi_Izleme_Raporu.pdf?sequence=1&isAllowed=y. (Erişim Tarihi: 17 Nisan 2023).
41. Herek, G. M. (1988). Heterosexuals' attitudes toward lesbians and gay men: Correlates and gender differences. *Journal of Sex Research*, 25(4), 451-477.
42. Sakallı, N., & Uğurlu, O. (2001). Effects of social contact with homosexuals on heterosexual Turkish university students' attitudes towards homosexuality. *Journal of Homosexuality*, 42(1), 53-62.
43. Güney, N., Kargı, E., & Çorbacı Oruç, A. (2004). Üniversite öğrencilerinin eşcinsellik konusundaki görüşlerinin incelenmesi. *Türk HIV/AIDS Dergisi*, 7, 131-137.
44. Gönenç, İ. M., & Erenel, A. S. (2019). Determining homophobic attitudes of nursing students in Turkey and the factors affecting them. *Clinical and Experimental Health Sciences*, 9(1), 21-28.
45. Çabuk, D. (2010). *Tip öğrencilerinin ve hekimlerin eşcinsellik hakkındaki tutumları ve gay ve lezbiyenlerin sağlık hizmeti deneyimleri*. (Yayımlanmamış Tıpta Uzmanlık Tezi). Gazi Üniversitesi, ANKARA.
46. Neira, P. M. (2017). Caring for the transgender patient. *Journal of Radiology Nursing*, 36(2), 88-89.
47. Müller, A. (2017). Scrambling for access: Availability, accessibility, acceptability and quality of healthcare for lesbian, gay, bisexual and transgender people in South Africa. *BMC International Health and Human Rights*, 17(1), 1-10.
48. Rossman, K., Salamanca, P., & Macapagal, K. (2017). A qualitative study examining young adults’ experiences of disclosure and nondisclosure of LGBTQ identity to health care providers. *Journal of Homosexuality*, 64(10), 1390-1410.
49. Karataş, S., & Buzlu, S. (2018). Transseksüel bireylerin sağlık hizmeti almada yaşadıkları güçlükler. *Lectio Scientific*, 2(2), 70-81.
50. Karaca, P. (2019). *LGBTİ bireylerin sağlık sektöründe maruz kalabileceği ayrımcılığın incelenmesi* (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi). Aydın Adnan Menderes Üniversitesi, AYDIN.
51. Burgess, D., Tran, A., Lee, R., & van Ryn., M. (2007). Effects of perceived discrimination on mental health and mental health services utilization among gay, lesbian, bisexual and transgender persons. *Journal of LGBT Health Research*, 3(4), 1-14.
52. Keleş, Ş., Kavas, M. V., & Yalım, N. Y. (2018). LGBT+ individuals’ perceptions of healthcare services in Turkey: A Cross-sectional qualitative study. *Journal of Bioethical Inquiry*, 15(4), 497-509.
53. Sadiç, E., & Beydağ K. D. (2018). Hemşirelik öğrencilerinin lezbiyen ve geylere yönelik tutumları ve etkileyen faktörler. *Hemşirelik Bilimi Dergisi*, 1(2), 5-13.
54. International Council of Nurses. The ICN code of ethics for nurses. Cenevre, İsviçre; 2012. https://www.icn.ch/sites/default/files/2023-06/ICN_Code-of-Ethics_EN_Web.pdf. (Erişim Tarihi: 17 Nisan 2023).

55. Cornelius, J. B, & Whitaker-Brown, C. (2017). A brief learning experience designed to increase nursing students' knowledge of and attitudes toward lgbt health care. *GSTF Journal of Nursing and Health Care*, 2(1), 1-4.
56. Bonvicini, K. A. (2017). LGBT healthcare disparities: What progress have we made? *Patient Education and Counseling*, 100(12), 2357-2361.
57. Soner, G., & Altay, B. (2018). Hemşirelik bölümü son sınıf öğrencilerinin eşcinsellere yönelik tutumu. *Samsun Sağlık Bil Der*, 3, 17-24.
58. Kaos, G. L. (2016) Cinsel yönelim ve cinsiyet kimliği temelli insan hakları izleme raporu; 2016. <https://kaosgildernege.org/images/library/2017lgbt-insan-haklari-raporu-kaosgl-2016-eylul.pdf>. (Erişim Tarihi: 17 Nisan 2023).